

РЕЦЕНЗИЯ

за научните трудове и учебната дейност

на ас. д-р Димитър Радев Маринов

представени за участие в конкурс за заемане

на академична длъжност „доцент“ в професионално направление 2.1.

филология по специалност Български език

(Ономастика и езикова археология)

обявен в ДВ бр. 95 от 16.XI.2018 г., с.180, за нуждите

на ВСУ „Черноризец Храбър“

Рецензент: **проф. д-р Кирил Йовчев Цанков**

От Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“,

пенсионер от 2017 г.

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър“ (ДВ, бр. 95 от 16.XI.2018 г., с.180) и на интернет-страницата на университета за нуждите на в департамент „Чуждоезиково обучение“ Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър“. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

За участие в обявения конкурс е подал документи **единственият** кандидат ас. д-р Димитър Радев Маринов, преподавател от ВСУ „Черноризец Храбър“.

Кандидатът ас. д-р Димитър Радев Маринов е представил списък от общо 20 заглавия, в т.ч. 11 публикации в български и чуждестранни научни издания и научни форуми (6 статии и 5 научни доклада), 3 студии, 3 монографии (книги, от които 2 в съавторство), едно електронно учебно пособие. Приемат се за рецензиране 20 научни труда, които са извън дисертацията. Не са представени научни трудове, които не са по проблематиката на конкурса..

От пръв поглед прави впечатление значителната по количество (а и по качество) научна и учебно-помощна литература, която авторът представя за рецензиране .

Не бива да се изпуска из предвид обаче, че това не е всичко, защото той има още 2 книги (едната издадена в Молдова) и десетина статии, написани преди 2014 г., които са важни стъпки в неговото научно и педагогическо израстване, като цялостното му научно и научнопопулярно творчество включва над 30 заглавия. Езикът му е ясен, точен и разбираем,

съобразен с изискванията на научния стил, без в същото време да прекалява с претенциозна научна терминология.

2. Данни за кандида

Роден е в Исперих през 1974 г. Завършил е Шуменския университет „К. Преславски“ през 1997, където е получил и магистърска степен през 1998 г. В периода 2005 – 2009 г. е учител методик по български език и литература в Република Молдова. Т.е. и в Молдова той е работил с българския език като чужд. Вярно е наистина, че неговите ученици там са били предимно етнически българи (т.е българският език им е роден или „майчин“ по нашата терминология), но средата, в която живеят, е рускоезична или румъноезична, а в училище всички останали предмети, освен българския език и литература и българската история се преподават на руски и на румънски език. През 2013 г. защитава докторска дисертация в Института за български език по темата *“Ономастика на българските селища в северната част на Молдовския Буджак”* с научен ръководител проф. д.ф.н. Тодор Балкански. Дисертацията му е издадена като отделна книга през 2013 г. (368 стр.)

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

Научната продукция на кандидата е на достатъчно високо равнище, за да бъде достойна за представяне на конкурс за хабилизация. Всяка една от работите му има приносни моменти. Използва се нова методология, която дава добри изследователски резултати - имам предвид на първо място езиковата археология. С помощта на езиковата археология се установяват и се обсъждат факти за историята на българския народ и за движението на негови представители в различни посоки, в т.ч. и на бежанските кервани на българите по време на турското робство.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Кандидатът има богат и разнообразен педагогически опит. Работил е като преподавател по български език и литература в едно варненско училище, преподавал е български език в чуждоезиковата среда, в Република Молдова, един много важен период в неговата научна биография, защото голяма част от темите, по които пише, научния материал, който анализира, са взети от територията на Молдова. Кандидатът в момента е преподавател във Варненския свободен университет, за чиито нужди се провежда настоящият конкурс.

Работи усилено върху повишаване на квалификацията си. Освен самостоятелната работа с научна и методическа литература, той е използвал всяка възможност, която му се предоставя, да посещава квалификационни курсове, научни и практически семинари, в рамките на които да се усъвършенства – участвал е в 13 курса.

Както се вижда от представените материали, колегата Димитър Маринов не се стъписва пред новите технологии в обучението, а смело се захваща да работи, впрягайки ги в образователния процес. Плод на тези негови усилия е електронното му учебно помагало Българският глагол, издадено през 2016 г.

Надявам се, че то ще бъде полезно в преподавателската му работа. И все пак напълно естествено е за един университетски преподавател да пише учебници и учебни помагала за своите студенти. Надявам се, че в бъдещето му като хабилитирано лице дейността му в тази насока ще продължи.

5. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

Книгата *Nomen et aenigma. Име и загадка. Принос към езиковата археология и ономастичната просопография* (2019) е поставена на първо място в списъка на публикациите за конкурса, макар че е последна по време на излизане (тя се появи на бял свят едва преди няколко дена. Явно авторът я смята за най-важното си съчинение, за връх в досегашното си творчество. И сигурно е така, като се има предвид поставената висока цел.

Това е съчинение с енциклопедичен характер, в което по азбучен ред е подредена информация за имената на известни личности от българската и световната история, както и на други ономастични феномени като ойконими, хороними, хрононими и др. под. Така че оценявам книгата високо, като написана от човек, който е наясно с ономастиката и езиковата археология и умее да представя на читателите полезна информация за обекта на своето изследване. Макар че книгата има подчертано научен характер, не е за подценяване и популяризаторската линия в нея, защото тя задоволява любопитството и на читателя неспециалист за хора, места и събития, за които научава нови, неизвестни за него факти.

На второ място е посочената монографията *Симеон Атанасов – първопроходецът в ономастичното пространство на Добруджа. И още нещо* (2017). Тя е написана в съавторство с проф. Тодор Балкански, научен ръководител на неговата дисертация. Книгата е посветена на една личност, която заема важно място в историята на българската ономастика, чиято заслуга се състои главно в побългаряването на ойконимията в Южна Добруджа, която по време на робството е била силно турцизирана. При

подготовката на книгата авторът има възможност да обходи и района на изследването, извършвайки теренни проучвания, защото това на практика е неговият роден край. На такива действия днес се гледа доста противоречиво. Налага се напр., особено след злополучния Възродителен процес, мнението, че на ономастичните факти не бива да се посяга, защото те са отражение на историческите събития. Неотдавна едно преименуване на местности в Старозагорско бе посрещнато едва ли не на нож. Това сигурно е така, но слава Богу, че е имало такива инициативни българи като Симеон Атанасов, Христо Милев, Димитър Ралчов и др. в годините непосредствено след Освобождението, а и по-късно, които са запонали да слагат ред в българската ойконимия.

В третата книга - *Разселването на българите. Проучване на имената пилигрими в българската ойконимия* (2014 г., 316 с.), написана също в съавторство с проф. Т. Балкански, се разглеждат пренесените имена на селища с българско население в Бесарабия, Приазовието и по-на изток в пределите на Русия от 18 и 19 в. Д. Маринов е този от двамата автори, който работи на терен в Бесарабия, среща се с местни българи (и гагаузи), проучва документация в местните архиви и библиотеки.

Проследени са бежанските кервани на българите от България към Бесарабия, от Бесарабия към Таврия, Крим и Приазовието (понякога и в обратна посока), по-нататък към Кавказ, Казахстан, дори и към Далечния Изток, в Приамурието. В азбучника към книгата са представени имената на стотици селища, които българите са създали по своя изгнанически път. В книгата, освен всичко друго, добро впечатление прави и професионалният езиковедски анализ на имената пилигрими

По-нататък сред публикациите следват три студии: *Три страници към Началото на българската ономастика* („e-Jurnal VFU“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“: Чуждоезиково обучение. - 2019. – бр.12. – с. 1-31), *Глототомия и глотогония* (Език свещен. Юбилеен сборник по случай 70-годишнината на проф. д-р Пенка Радева. Велико Търново: Издателство „Фабер“, 2017, с. 243-257) и *Иван Калчев Добрев в българската ономастика и булгарология // Нено Неделчев в науката за Българите. Сборник в чест на проф. д-р Нено Неделчев по случай неговата 70-годишнина. Велико Търново: Издателство „Ивис“, 2017, с. 393-419*). Първата е посветена на Алекса Чолаков-Атанасий и Васил Чолаков – едни от първите сериозни автори в българската ономастика, представени от Д. Маринов като представители на Панагюрската ономастична школа с техните просопографии и приносите им в българската ономастика; в следващата студия авторът се спира на едно явление, за което или никак не се говори, или се представя

едностранчиво в зависимост от политическата ангажираност на тези, които се занимават с него. В случая става дума за македонските българи, за които бе създаден и глотонимът „македонски език“; подобни процеси се осъществяват и при една друга, по-малка група, исторически принадлежаща към българския народ - карашовените в Банат, за които се твърди, че принадлежат към етническа група, различна от българите.

Третата студия е посветена на един значителен български езиковед – проф. Иван Добрев – ономаст, тюрколог и булгаролог, като е направен критичен преглед на неговото творчество. С тази студия продължава една важна линия в творчеството на Д. Маринов – представянето на общественици и учени, които имат сериозни заслуги в развитието на българската ономастика като научна дисциплина и като езиков феномен

Следват статиите, сред които вниманието привлича на първо място посветената на с. Паркани (*Топонимията на Паркан(и), Приднестровска молдовска република*, Нено Неделчев в науката за Българите. Сборник в чест на проф. д-р Нено Неделчев по случай неговата 70-годишнина. Велико Търново: Издателство „Ивис“, 2017, с. 420-428). Когато се спомене това село, в което и аз съм имал възможността да бъда, винаги се изтъква фактът, че това е най-голямото българско село в света. И наистина – 12 000 души, от които 90 процента са етнически българи, е сериозно число. Като се има предвид състоянието, в което се намират селата на територията на България, има за какво да се замислим. Та в едно такова селище с толкова много българи има какво да се описва и анализира от гледна точка и на топонимията, и на антропонимията, и на ходонимията, като един остров в главно рускоезична среда, – може да се каже, че авторат се е справил блестящо със задачата си.

Между представените за рецензиране материали следват още десетина статии, на които смятам за излишно да се спирам поотделно, защото рецензията ми ще набъбне доста, само ще Уточня, че те успешно се вписват в общата тематика на изследователската дейност на автора. Тук той проявява своята научна компетентност, способността да разсъждава върху поставените проблеми и да стига до необходимите изводи. В статиите виждаме отделни проблеми, които са представени по-нашироко в разгледаните вече книги, от които на първо място се откроява проблематиката на пилигримията (*За имената пилигрими в българската ойконимия на Варненското краище; За българските ойконими-пилигрими в Тараклийско, Молдова. Български ойконими-пилигрими в Русия и Казахстан, Кратка история на селищните имена Гюневка и Преслав в Таврия и др.*)

6. Оценка на личния принос на кандидата

Личният принос на кандидата е очевиден. Той е човек, който разполага със собствен научен стил и богата езикова култура. Всяко едно от обсъжданите съчинения има приносен характер, който е излишно да се описва поотделно. Пък и в научни дисциплини като нашата е трудно да се направи такова разграничение. Самият факт обаче, че с помощта на Д. Маринов са извадени от праха на забвение имена, които имат важни заслуги за българската ономастична и езиковедска наука, както и за историята на Третата българска държава, заслужава похвала.

7. Бележки и препоръки

Разбира се, когато се обсъжда творчеството на един млад автор, винаги могат да се намерят недостатъци. Аз бих посочил като недостатък подреждането на материала е първата обсъждана книга. Там отделните пречникови статии поначало не са равномерно разпределени, но това все още не е недостатък. Вижда се, че мнозинството принадлежи на антропонимите, което прави разпределението по тематични области неравномерно - аз все пак бих предпочел материалът в книгата да бъде представен в три раздела, напр.: *Личности; Места и събития; Имената в художествената литература*, а имената в раздела личности да бъдат изписани пълно (по двуименен или триименен модел, а не по различни модели, както на практика е постъпено. Забележките ми са по-скоро технически и не биха могли да накърнят доброто общо впечатление от монографията.

8. Лични впечатления

И по други поводи ми се е налагало да чета научни съчинения на Д. Маринов, винаги съм оставал впечатлен от неговия добър научен стил, от професионалната му компетентност и библиографската му осведоменост.

Запознат съм с преподавателската му работа, както и с добрите отзиви на колеги, студенти и ученици за него.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Пред нас стои един оформен университетски преподавател със сериозни научни интереси и реализации най-вече в областта на ономастиката езиковата археология и обучението шпо български език като чужд и в чуждоезикова среда, човек с богат педагогически опит (над 20

години) с ученици и студенти от различни възрастови групи, обучавани не само на българска територия, но и сред българска общност в чужбина. Мисля, че съществуват всички необходими условия да бъде предложен за хабилитация, т.е. да му бъде присъдена академичната длъжност доцент.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **положителна** оценка и **препоръчвам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър“ да избере **д-р Димитър Радев Маринов** да заеме академичната длъжност „доцент “ в професионално направление 2.1. **Филология** по специалност **Български език** (Ономастика и езикова археология)

22. III. 2019 г.

Рецензент:

(проф. д-р Кирил Цанков)